

**รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระธรรม 6
ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา***
**MODEL FOR ORGANIZING ACTIVITIES TO PROMOTE LEARNING BUDDHISM
ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GARAVADHAMMA OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS UNDER OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA**

¹พระมหาชัยชนะ พุทฺธเมธี (กิร์มย์) Phramaha Chaichana Buddhamedhi (Kirum),
²บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart, ³สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: chaibie2529@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 381 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) เสนอรูปแบบ ด้วยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) หลักการ 2) ปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ 3) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, กิจกรรม, หลักการระธรรม, นักเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article aimed to propose a model for organizing activities to promote learning Buddhism according to the principles of Garavadhamma VI of secondary school students under Office of Secondary Educational Service Area. Mixed methods research was designed, and there were 3 research steps: 1) to study the condition of teaching and learning activities in Buddhism, and a questionnaire was used for collecting data from 381 samples. The data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean and standard deviation; 2) the model was developed by interviewing 10 key informants, and the data was analyzed by content analysis; and 3) the model was proposed with focus group discussion of 10 experts. Data was analyzed by content analysis. Results showed that a model for organizing activities to promote learning Buddhism according to the principles of Garavadhamma VI of secondary school students under Office of Secondary Educational Service Area consisted of Part 1 Preface which were 1) Environment, 2) Principles, 3) Objectives; Part 2 Model which were 1) Principles, 2) Follow Buddhist duties and manners, 3) Management process; Part 3 Implementation Procedures which were 1) Structure, 2) Decision Making, 3) Assessment Guidelines; and Part 4 Conditions for Success.

Keywords: Model, Activity, Garavadhamma, Secondary School Students.

บทนำ

สิ่งสำคัญสูงสุดที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคน สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ทั้งการดำรงชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมพลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ที่เน้นคุณภาพของมนุษย์ในสังคม ในด้านวัตถุและค่านิยม การเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้เกิดปัญหาของชีวิตขึ้นตามมามากมาย เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการสร้างฐานะทางครอบครัวให้สมบูรณ์ไม่ได้ และปัญหาการเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรม ด้านวัฒนธรรม ปัญหาที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาที่ส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจตามมา และส่งผลกระทบให้เกิดเป็นปัญหาทางด้านสังคมต่อไปซึ่งจะพบว่าประชาชนในชาติกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ เพราะว่าความเจริญทางด้านจิตใจพัฒนาไม่ทันความเจริญทางด้านวัตถุจากการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่สภาพปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งมีปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด คือ ปัญหาทางด้านจิตใจเป็นปัญหาพื้นฐานของปัญหาอื่นๆ เพราะจิตใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้คนเราทำกรรมต่างๆ ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อคิดเตือนใจเกี่ยวกับปัญหาชีวิตว่า เป็นเพราะกรรมหรือการกระทำของตนเอง ข้อนี้ พระพุทธองค์ทรงได้ยืนยันไว้ในจุฬามณีวาทศสูตรว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์เลวและประณีตได้ (อง.อรรถ (ไทย) 23/ 581/251)

การพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพสูงที่จะแสวงหาและใช้ประโยชน์จากความรู้จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีหลักธรรม รู้จักพึ่งพาตนเอง และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา ถือว่าผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์รักธรรมชาติ ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นส่วนกลาง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ให้เป็นผู้มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาอบรม พัฒนาผู้เรียนเยาวชนของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ

การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันคุณธรรมจริยธรรมในสังคมลดน้อยลงไปมาก คนในสังคมเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น การอบรมสั่งสอนเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครู-อาจารย์ และพ่อ-แม่ ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่ หากเด็กได้รับการเลี้ยงดู หรืออบรมสั่งสอนอย่างไรก็จะเป็นอย่างนั้น ซึ่งครู-อาจารย์ถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นคนดีของสังคม พ่อ-แม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กต้องคอยดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น เมื่อทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีความสุขเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เอาเปรียบใครพกผูกติดเกาะเบียดต่างๆ ที่วางไว้ เป็นการช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ต่อไป (พิระพงษ์ สายเชื้อ, 2559)

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำ เน้นวิชาความรู้มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวได้ ขณะเดียวกันครูได้รับการพัฒนายังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2534) ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความซาบซึ้งพอที่จะนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพทางจิตจึงมักจะส่งผลออกมาว่า เยาวชนไทยขาดระเบียบวินัย ดิฉันทะเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาทกัน

ในพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มากมายซึ่งหลักการะธรรมมี 6 ประการคือ ความเคารพในพระพุทธเจ้า เคารพในพระธรรม เคารพในพระสงฆ์ เคารพในการศึกษา เคารพในการปฏิสันถาร และเคารพในความไม่ประมาท ความเคารพเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจมีความอ่อนน้อม ไม่แข็งกระด้าง ความที่จิตมีความอ่อนน้อมเป็นจิตที่ยังความเจริญให้เกิดขึ้น เหมือนกันกับต้นไม้ที่มีรากอ่อน เปลือกอ่อน มีกระพ้ออ่อน มียอดอ่อน เรียกว่าส่วนของต้นไม้ เป็นการรับความเจริญทำให้ต้นไม้มีความเจริญ มีความสดชื่น มีความเขียวชอุ่ม ลำต้นก็ย่อมมีความเจริญเติบโต มีความเจริญขึ้นโดยลำดับ หากว่าขาดความอ่อน ต้นไม้หมดความเจริญ จะต้องอยู่ตัวและจะยังความอับเฉาลงไปโดยลำดับ คือหมดความเจริญเมื่อหมดความเจริญแล้วไม่เพียงแต่เท่านั้น มันจะต้องทุพลภาพลงไปตามลำดับถึงกับต้องตายต้องโค่น ต้องล้ม

ลงไป ฉันทิโกที่ดี คนเราที่มีจิตแข็งกระด้างเป็นคนที่หมดความเจริญ มีแต่ความเสื่อม มีแต่ความเสีย เกิดแต่ความผิด คิดแต่ความชั่ว เป็นคนที่เปิ่นไปเพื่อความเสื่อมอย่างเดียว ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในความเคารพมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ ดังนั้น การเรียนการสอนโดยนำกิจกรรมต่างๆ เข้ามาช่วยในการสอนนั้นเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและยังเป็นการเสริมสร้างทักษะแนวคิดพัฒนาการดำรงอยู่ในสังคมเพราะการเรียนโดยใช้กิจกรรมเข้ามาส่วนในการสอนนั้นเป็นการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมยังเป็นที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจในงานต่างๆ ที่ทำขึ้นเป็นพัฒนาการทางหนึ่งของนักเรียนได้คิดได้วิเคราะห์ฝึกตนให้เป็นผู้รู้ทันเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทันสมัยเพราะสังคมในยุคปัจจุบันนี้มีความหนาวยาวรวดเร็วถ้ายังมีการเรียนการสอนที่ยังเหมือนเดิมทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายไม่สนุกสุดใสร่าเริงทำให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพจึงมีการจัดกิจกรรมเสริมขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อนำหลักภาวะธรรม 6 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริม แก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและถาวรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือเป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 381 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยกร่างเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นเอกสารวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา มีเครื่องมือเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นต้น ความแตกต่างระหว่างนักเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน

2. หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ หลักการจัดกิจกรรมที่ดีว่า คือ ตรงกับความต้องการของเด็ก กำหนดเป้าหมายชัดเจน เทคนิควิธีการหลากหลาย วัดและประเมินผล

3. วัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน 2) เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน 3) เพื่อชักจูงและแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 4) เพื่อพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในด้านศีลธรรมจรรยา มารยาทอันดีงาม

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. หลักการ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นจัดบุคลากร ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นควบคุม ขั้นประเมินผลและการนำหลักการพระธรรม 6 มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดกิจกรรม 2) การจัดบุคลากร 3) การปฏิบัติตามกิจกรรม 4) การควบคุมการจัดกิจกรรม 5) การประเมินผลการจัดกิจกรรม 6) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการพระธรรม 6

2. ปฏิบัติตามหน้าที่และมรรยาทชาวพุทธ 1) หน้าที่ชาวพุทธหรือเหล่าพุทธบริษัท 4 มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระศาสนาให้มั่นคง โดยปกป้องพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ รวมทั้งวัฒนธรรม 2) มรรยาทชาวพุทธ กิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย มรรยาทชาวพุทธ กิริยาวาจาที่สุภาพเรียบร้อยที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ

3. กระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงาน และกิจกรรมที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนด 2) กิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน อันเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีปกครองตนเอง วิธีปกครองตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีที่สุดในที่สุดด้วยความสุข

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผลซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกปฏิบัติกิจกรรม อย่างต่อเนื่องทุกปีจนจบการศึกษาตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร

2. การตัดสินใจ กระบวนการเลือกที่ได้พิจารณาและประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและนักเรียนต้องปฏิบัติตามหลักการพระธรรม 6 ประการ คือ 1) สัตถุการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า 2) อัมมการวตา ความเคารพในธรรม 3) สังฆการวตา ความเคารพในสงฆ์ 4) ลิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา 5) อัปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาท 6) ปฏิสันถารการวตา ความเคารพในปฏิสันถาร

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นต้น ความแตกต่างระหว่างนักเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น โดยได้แก่ หลักการจัดกิจกรรมที่ดีว่า คือ ตรงกับความต้องการของเด็ก กำหนดเป้าหมายชัดเจน เทคนิควิธีการหลากหลาย วัดและประเมินผล 3) วัดดูประสงค์เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน เพื่อชักจูงและแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในด้านศีลธรรมจรรยา มารยาทอันดีงาม สอดคล้องกับ ปิยะนาถ บุญมีพีพิธ (2551) สรุปผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การเตรียมการตามกระบวนการจัดการความรู้ 2) การนิเทศติดตามผล 3) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร 6) การวางแผน 7) การติดต่อสื่อสาร 8) การสร้างความรู้ 9) การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วยหลักการ คือ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นจัดบุคลากร ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นควบคุม ขั้นประเมินผลและการนำหลักภาวะธรรม 6 มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ การวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดบุคลากร การปฏิบัติตามกิจกรรม การควบคุมการจัดกิจกรรม การประเมินผลการจัดกิจกรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 รวมถึงกระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงานและกิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เอียร (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน 2 มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น การทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบที่จะช่วยให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผลซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกที่ได้พิจารณาอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรูปแบบ 3) แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและนักเรียนต้องปฏิบัติตามหลักภาวะธรรม 6 ประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุพลวุฒิกร (ทวนชัย สุภโร) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการเรียนการสอนสร้างศรัทธาด้วยพลังแรงขบภายใน การหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งถือว่าการนำหลักพุทธธรรม

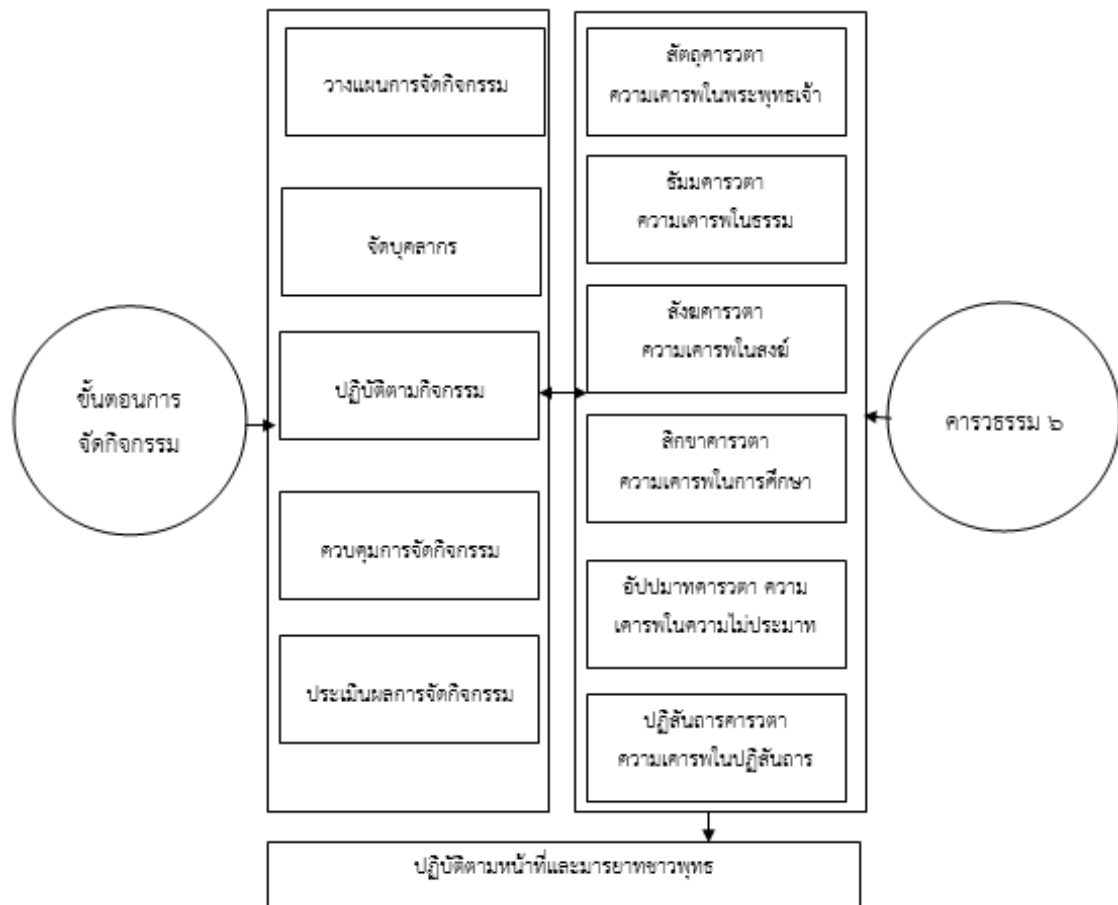
มาบูรณาการเข้าการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ สร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวใหม่ โดยยึดหลักวิชาการนำหน้าด้วย พุทธธรรมจะทำให้ผู้เรียนได้ทั้งวิชาความรู้ทางโลกและเข้าใจหลักธรรมน้อมนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย

ส่วนที่ 4 เจาะไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของสถานศึกษา

จากผลการวิจัยดังกล่าว รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลัก การระชาธรรม 6 ผู้สอนปลูกฝังให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ คือ สนใจศึกษาหลักธรรมคำ สอนอยู่เสมอและนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งการรักษาศีล การปฏิบัติธรรม และการเจริญสมาธิ ช่วยเผยแพร่ หลักธรรมคำสอน โดยอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน หรือเผยแพร่ในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อ ต่างๆ เท่าที่จะทำได้ ไม่ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำกิจนอกเหนือพุทธบัญญัติ ส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติ น่าเลื่อมใสศรัทธา ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบในพระธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ โดยจัดกิจกรรมทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งมี ส่วนร่วมอนุรักษ์พุทธวัฒนธรรมต่างๆ ในสังคมไทย สอดส่องดูแลมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นเหยียด หยาม ลบหลู่ ทำลาย หรือบิดเบือนพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และปฏิบัติ ตามหลักการระชาธรรม คือ การถือปฏิบัติสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือโดยการมองเห็น คุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้องด้วยความจริงใจ 6 ประการ คือ ความเคารพ ในพระพุทธเจ้า ความเคารพในธรรม ความเคารพในสงฆ์ ความเคารพในการศึกษา ความเคารพในความไม่ ประมาท และความเคารพในปฏิสันถาร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักการระชาธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีขั้นตอนการจัด กิจกรรม 5 ขั้นตอน คือ วางแผนการจัดกิจกรรม จัดบุคลากร ปฏิบัติตามกิจกรรม ควบคุมการจัดกิจกรรม และ ประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยมีหลักการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการระชาธรรม 6 คือ สัตถุการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า ธรรมการวตา ความเคารพในธรรม สังฆการวตา ความเคารพในสงฆ์ ลิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา อปปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาทปฏิสันถารการวตา ความเคารพใน ปฏิสันถารต้อนรับ ซึ่งผู้จัดและผู้ปฏิบัติให้คำนึงถึงการปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธเพื่อให้การจัดการ เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติที่ดงามส่งเสริมทักษะวิชาความรู้ควบคู่กับ ความประพฤติที่ดีงามของชาวไทยพุทธอย่างสมบูรณ์แบบ สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวิเคราะห์หาข้อมูลการจัดกิจกรรมโดยการสำรวจความต้องการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจ สามารถจูงใจผู้เรียนให้เกิดความรู้ เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์.
- ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูสุพลวุฒิกร (ทวนชัย สุภโร). (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ เตชวโร (ทองเพ็ชร). (2558). รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2534). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วีรชัย อนันต์เจียร. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . (2543). กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.